

*Чир Н.В. – к.геогр.н., доцент кафедри туризму
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Качаровський Р.Є. – магістр географії, інженер
II категорії навчальної лабораторії краєзнавчих
атласів кафедри фізичної географії
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки*

Туристична інфраструктура як складова туристично-рекреаційного потенціалу Старовижівського району Волинської області

У статті зроблена спроба здійснити комплексну оцінку сучасного стану туристичної інфраструктури Старовижівського району Волинської області за окремими підсистемами: заклади розміщення, заклади харчування, заклади дозвілля та побутового обслуговування, транспортна інфраструктура, зв'язок та інформаційне забезпечення, людський потенціал. Окреслені проблеми елементів туристичної інфраструктури району та можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: туристична інфраструктура, Старовижівський район, оптимізація туристичної інфраструктури

Чир Н.В., Качаровський Р.Є. Туристическая инфраструктура как составляющая туристско-рекреационного потенциала Старовыжевского района Волинской области

В статье предпринята попытка осуществить комплексную оценку современного состояния туристической инфраструктуры Старовыжевского района Волинской области по отдельным подсистемами: заведения размещения, заведения питания, заведения организации досуга и бытового обслуживания, транспортная инфраструктура, связь и информационное обеспечение, человеческий потенциал. Обозначенные проблемы элементов туристической инфраструктуры района и возможные пути их решения.

Ключевые слова: туристическая инфраструктура, Старовыжевский район, оптимизация туристической инфраструктуры.

Chyr N., Kacharovskiy R. The Tourist Infrastructure as Part of the Tourism and Recreational Potential of the Starovyzhivskiy District of Volyn Region

This article attempts to make a comprehensive assessment of the current state of tourism infrastructure in Starovyzhivskiy district of Volyn region in separate subsystems: placement establishments, food establishments, leisure establishments and consumer service, transport infrastructure, communication and information services, human potential. Problems elements of tourism infrastructure in the district and possible ways of their solution are outlined.

Keywords: tourism infrastructure, Starovyzhivskiy district, tourism infrastructure optimization.

Постановка проблеми. Сьогодні туризм визначають як феномен ХХІ ст., що став невід'ємною складовою життя більшості людей світу і однією з провідних галузей сфери послуг. Туристична діяльність як головна форма рекреації, має яскраво виражену ресурсну орієнтацію. Проте, у сучасний період підвищених вимог до якості туристичного продукту, особливе місце відводиться інфраструктурній складовій туристично-рекреаційного потенціалу території.

Актуальним питанням є дослідження сучасного стану розвитку туристичної інфраструктури в регіональних господарських системах, у межах окремих адміністративно-територіальних утвореннях, що може послужити важливим чинником формування конкурентоспроможного туристичного продукту місцевого і регіонального значення, дасть можливість істотно підвищити інвестиційну привабливість території, частково вирішити питання зайнятості населення та суттєво наповнити місцеві бюджети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських науковців питання розвитку туристичної інфраструктури вивчали О.О. Бейдик, М.П. Мальська, В.Ф. Кифяк, О.О. Любіцева, С.П. Кузик. Окремі елементи інфраструктури туристично-рекреаційного комплексу Волинської області проаналізовано у монографіях Л.М. Черчик,

Н.В. Коленда, О.В. Міщенко, І.В. Єрко [6]. Суспільно-географічне дослідження туристичної інфраструктури Волинської області здійснили І.В. Єрко та Я.Б. Олійник [4]. Особливо цінним являється, запропоноване даними авторами туристично-інфраструктурне районування області. Однак, дослідження сучасного стану, особливостей функціонування і ролі туристичної інфраструктури в господарстві Старовижівського району до цих пір зроблено не було.

Мета дослідження полягає в оцінці рівня розвитку туристичної інфраструктури Старовижівського району, визначенні її ролі у створенні підґрунтя для економічного зростання району в цілому та удосконаленні туристичної сфери зокрема.

Методи та організація дослідження. Для вирішення поставлених завдань здійснено комплексний аналіз даних статистичної звітності Головного управління статистики у Волинській області, програми розвитку туризму в Старовижівському районі на 2012-2015 рр. Крім того, у процесі дослідження застосовувались аналітичний, порівняльно-географічний, математичний, статистичний методи, методи узагальнення та систематизації.

Виклад основного матеріалу. Згідно Закону України «Про туризм» туристична інфраструктура – сукупність різних суб'єктів туристичної діяльності (готелі, туристичні комплекси, кемпінги, мотелі, пансіонати, підприємства харчування, транспорту, заклади культури, спорту тощо), які забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів [1]. Таким чином, це будівлі і споруди, засоби комунікації, транспортна система, які задіяні в наданні туристичних послуг.

Інфраструктуру туризму можна розглядати як комплекс видів діяльності щодо створення умов для реалізації туристичних послуг. Слушним є і розуміння туристичної інфраструктури як сукупності різноманітних об'єктів, що використовуються для задоволення потреб туристів. Якщо в першому випадку акцент ставився на діяльнісному, динамічному аспекті, то в другому випадку наголошується на матеріально-технічному, статичному прояві туристичної інфраструктури.

Туристичну інфраструктуру ми будемо розглядати як систему, що включає наступні елементи (підсистеми): заклади розміщення, заклади харчування, заклади дозвілля та побутового обслуговування, транспортна інфраструктура, зв'язок та інформаційне забезпечення, людський потенціал.

Старовижівський район розташований у північно-західній частині Волинської області. Площа району становить 1120,9 тис. км². В адміністративному відношенні він включає 46 сільських та селищних населених пунктів та смт. Стара Вижівка [5]. Розміщення у прикордонній області, в безпосередній близькості до Польщі та Білорусі дає підстави говорити про перспективність залучення іноземних туристів до споживання туристичного продукту району.

Старовижівський район володіє значними туристично-рекреаційними ресурсами та суттєвим потенціалом для організації туристично-рекреаційної діяльності.

Кліматичні умови і ресурси сприятливі для здійснення рекреації і туризму протягом року. Варто відмітити, що період літньої рекреації дещо менший, ніж на решті території України. Рекреаційне значення мають водні ресурси району. В його межах налічується 29 озер загальною площею понад 1100 га. Переважна більшість озер Старовижівщини карстового походження, тому вода в них прозора і чиста. Досить привабливим в інвестиційному плані є довгострокова оренда водних плес з метою вирощування риби, раків та організації відпочинку, а відтак перспективного розвитку хобі туризму. Територією району протікає 9 річок, серед яких найбільші Прип'ять, Турія, Вижівка. Серед бальнеологічних ресурсів виділяються лише поклади сапропелевих грязей (с. Синове). У межах району розвідано 23 таких родовища, загальні запаси яких оцінюються у 9,2 млн.т (12% від загальнообласних запасів) [5].

Ліси займають 32,5% площі району. Лісові рекреаційні ресурси представлені переважно хвойними породами з домішкою дуба, які, як відомо, є найбільш цінними в

рекреаційному відношенні. Потенціал фауністичних ресурсів району визначається наявністю цінних видів лікувальних трав та дикорослих ягід. У районі функціонують 3 загальнозоологічні заказники, збережено 13 пам'яток природи, зокрема вікові лісові масиви на території Кримненського та Дубечненського лісництв.

Історико-культурні ресурси краю представлені 69 пам'ятками історії і культури, 19 пам'яток архітектури та містобудування, а також сакральною дерев'яною архітектурою, зокрема, Милецьким Свято-Миколаївським чоловічим монастирем, що являється пам'яткою національного значення, стародавніми храмами сіл Чевель, Яревище, Кримне, Буцинь, Стара Виживка. У храмі села Секунь зберігається ікона, реставрована Т. Шевченком [2]. Археологічні ресурси репрезентовані чималою кількістю стоянок часів мезоліту (культура Лінгбі), доби бронзи, раннього залізного віку та знайдено поселення часів [Київської Русі](#). Функціонує районний краєзнавчий музей. Візитною карткою району є місцеві промисли, зокрема гончарство, лозоплетінням, різьба по дереву.

Старовижівський район розміщений у межах Центрального туристсько-інфраструктурного району [4]. Інфраструктура району представлена засобами тимчасового розміщення: 2 готелями, 26 базами відпочинку, 4 агросадинами, 2 дитячими оздоровчими табори (с. Дубечне і на березі оз. Пісочне). При цьому, оздоровлення дітей протягом останніх років здійснює лише табір «Віфанія». Послуги агросадинам пропонують у селах Текля – садиба «Надія», Кримне – садиба Леоніда та Алли Зінчуків, Лютка – садиба Серафими Хвищук. Натомість санаторії, санаторії-профілакторії та пансіонати в районі відсутні.

Коефіцієнт забезпеченості засобами тимчасового розміщення становить 0,36 од./км² [4]. Якщо порівнювати даний показник з іншими районами Волинської області, виявляємо, що вищий він лише у Луцькому районі, натомість дещо нижчий – відповідно у Горохівському, Локачинському, Володимир-Волинському, Ратнівському, Любешівському, Маневіцькому та Камінь-Каширському районах. Кількість ліжкомість засобів тимчасового розміщення в Старовижівському районі продемонстрована на рисунку 1. Рівень завантаження підприємств готельного господарства має тенденцію до зниження і станом на 2015 рік становить близько 20%.

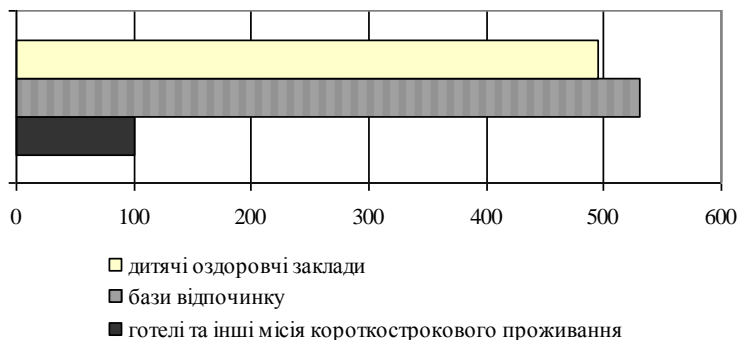

Рис. 1. Кількість ліжкомість засобів тимчасового розміщення в Старовижівському районі, од. (складено авторами на основі [3-4, 6])

Надання медичної допомоги забезпечується 8 стаціонарними лікувальними закладами, зокрема центральною районною лікарнею (смт. Стара Виживка), 3 дільничними лікарнями (с. Смідин, с. Сереховичі, с. Дубечне), 4 амбулаторіями загальної практики-сімейної медицини, 35 фельдшерсько-акушерських пунктами. На території району розташоване відділення екстреної медичної допомоги (м. Стара Виживка).

Для покращення даної підсистеми туристичної інфраструктури варто звернути увагу на збільшення кількості закладів готельного господарства із невеликою кількістю номерів і мінімальним набором послуг, що будуть більш доступними для соціального сегменту туристів. Одним з дієвих заходів може стати створення додаткових засобів розміщення, на зразок кемпінгів, молодіжних таборів, туристичних сіл, що працюють сезонно і надають

обмежену номенклатуру послуг, використовуючи переважно некапітальні будівлі або пристосовані приміщення.

Ресторанне господарство району представлене 34 одиницями. З яких: 2 кафе (54 посадкових місця), 2 бари (80 посадкових місць), 30 їдалень (1864 посадкових місць). При цьому заклади харчування забезпечують 2100 посадкових місць, забезпеченість посадочних місць в розрахунку на 10 тис. ос. – 673 [3]. Коефіцієнт забезпеченості закладами ресторанного господарства дорівнює 3,03 од./км², що відповідає середньому статистичному показнику по області [4]. Для Старовижівського району характерна тенденція до скорочення мережі підприємств ресторанного господарства внаслідок морального зношення матеріально-технічної бази, недостатнього фінансування, низької конкурентоспроможності та рентабельності підприємств, розташованих у сільській місцевості.

Для оптимізації підсистеми «зклади харчування» варто слідувати загальнообласній тенденції до ребрендингу неконкурентних закладів ресторанного господарства (їдалень, буфетів, закусточних) в альтернативні заклади (паби, фаст-фуди, піцерії, нічні клуби тощо). Особливо активно процес перепрофілювання варто запроваджувати в районному центрі – смт. Стара Виживка.

У районі діє 52 заклади культури, з них 15 будинків культури, 11 сільських клубів, 23 бібліотеки, Старовижівський народний краєзнавчий музей. Серед спортивних закладів – 1 стадіон [5].

Торговельне обслуговування та надання побутових послуг здійснюється 145 підприємствами сфери торгівлі та послуг. Сфера побуту представлена 24 підприємствами (перукарнями, комбінатами побутового обслуговування, ательє з пошиття одягу, фотоательє, майстерні по ремонту взуття тощо). Банківське обслуговування здійснюється на 9 відділеннях та філіях банків. Найбільше мережа фінансових установ представлена такими банками: ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Відмічаємо вкрай низьку насиченість Старовижівського району туристичними підприємствами, яка фіксується на рівні 0,09 од./км² [4]. Констатуємо, що дана підсистема туристичної інфраструктури є найслабшою ланкою. У даному контексті важливим є збереження традицій національних видів і форм дозвіллевой діяльності, введення нових інноваційних для сільської місцевості форм, що дозволять адаптуватися до нових умов соціального середовища. Необхідно створювати систему регулювання дозвіллевой інфраструктурою, визначати пріоритетні напрями діяльності, зокрема анімацію, як можливість активізації у сфері дозвілля.

Транспортна мережа має розгалужену сітку автодоріг та залізниць. У досліджуваному районі розташовані автостанції та залізничний вокзал (смт. Стара Виживка). За даними Головного управління статистики у Волинській області станом на 2015 рік загальна протяжність транспортних шляхів району складає [3]:

- дороги державного значення – 18,7,3 км (автотраса М-19 Доманове–Ковель–Чернівці–Тереблече), що повністю забезпечені твердим покриттям;
- дороги місцевого значення – 163,4 км (обласного підпорядкування), з яких 98% (161,6 км) з твердим покриттям та 94,8 км (районного підпорядкування), 94,6% (89,7 км) з яких автошляхи з твердим покриттям відповідно.

Експлуатаційна довжина автомобільних доріг складає 345,1 км, у т.ч. із твердим покриттям – 338,2 км. Коефіцієнт забезпеченості транспортної доступності за нашими розрахунками складає 0,34 км/км².

Зв'язок забезпечується за допомогою 23 поштових відділень УДППЗ «Укрпошта», «Нова Пошта», сервісного центру ПАТ «Укртелеком» та операторами мобільного зв'язку компаній ПрАТ «Vodafone Україна» і ЛФ ПрАТ «Київстар».

Важливою проблемою у підсистемі «транспортна інфраструктура та зв'язок та інформаційне забезпечення» є невідповідність транспортно-експлуатаційних

характеристик автомобільних доріг загального користування сучасним вимогам щодо рівності та твердості, неузгодження їх розвитку з темпами автомобілізації області, що позначається на зниженні пропускної спроможності основних автомобільних шляхів. Основними нагальними проблемами у Старовижівському районі є забезпечення інфраструктурного облаштування та інформаційного забезпечення найбільш привабливих для відвідування туристами об'єктів культурної спадщини та природно-заповідного фонду; недостатнє забезпечення поширення інформації про туристично-рекреаційні можливості краю. Відмічаємо також недостатнє впровадження нових технологій та послуг у туристичній сфері району, що відповідають потребам суспільства. Актуальним залишається питання підключення до мережі Інтернет в сільських місцевостях району, відсутність Wi-Fi покриття у переважній більшості закладів розміщення і харчування.

Людські ресурси, що є значним туристичним потенціалом оцінюються (станом на кінець 2015 р.) в 30,57 тис. осіб (2,94% від населення області) [3]. Щільність населення району становить 10,5 осіб/ км². Характеристика людських ресурсів продемонстрована на рисунку 2. З нього видно, що значна частка зайнятого населення району працює у невиробничій сфері, частиною якої є рекреаційна галузь.

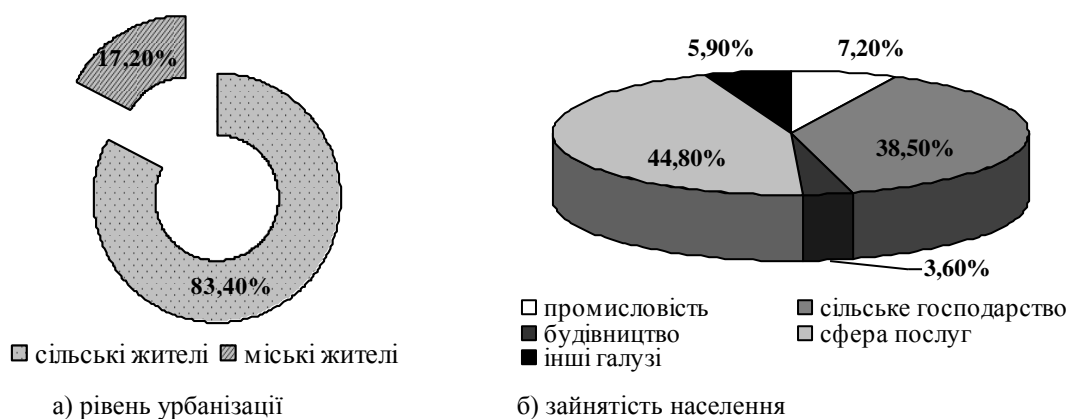

Рис. 2. Характеристика людських ресурсів Старовижівського району (складено на основі [3])

Підготовка фахівців у галузі туризму та готельно-ресторанної справи здійснюється на географічному факультеті Східноєвропейського університету імені Лесі Українки.

Для залучення коштів іноземних і вітчизняних інвесторів для розвитку матеріально-технічної бази туристичної інфраструктури, задоволення потреб галузі у висококваліфікованих кадрах, нарощення обсягів надання туристичних послуг, ефективної рекламно-інформаційної діяльності районною радою була розроблена Програма розвитку туризму в Старовижівському районі на 2012-2015 роки [5]. Зазначимо, що станом на кінець лютого 2016 року, аналогічна програма на найближчу перспективу (2016-2019 рр.) не затверджена.

Для оптимізації сучасного стану туристичної інфраструктури досліджуваного району пропонуємо вжити ряд першочергових заходів:

- удосконалення нормативно-правової бази туристичної діяльності на районному рівні;
- встановлення туристично-інформаційних дорожніх знаків, що інформують про розташування об'єктів туристичного показу, інформаційних знаків до баз відпочинку, садиб сільського туризму та закладів ресторанного господарства українською та англійською мовами;
- удосконалення існуючих та розробка нових туристичних маршрутів: вихідного дня, пов'язаних з біографо-соціальними ресурсами Старовижівщини, представників національних меншин, релігійних громад тощо;

- забезпечення проведення інвентаризації та паспортизації об'єктів туристичних маршрутів;
- збільшення обсягів залучення інвестицій у розвиток інфраструктури галузі, пошук альтернативних джерел фінансування;
- збільшення кількості об'єктів сервісної інфраструктури на ділянці міжнародної автомобільної дороги М-19;
- облаштування рекреаційних зон;
- побудова нових об'єктів інфраструктури за європейськими стандартами та реконструкція вже існуючих;
- забезпечення інформаційного супроводу галузі на даній території, шляхом покращення рекламних проектів;
- створення інформаційних центрів (наприклад при районній державній адміністрації), який надавав би інформацію про туристичні маршрути та їх інфраструктурне оснащення;
- покращення якості транспортної мережі за рахунок державних коштів та приватних інвестицій;
- забезпечення галузі кваліфікованими спеціалістами туристичного менеджменту, екскурсійної діяльності та готельно-ресторанного господарства.

Висновки. Ступінь сформованості туристичної інфраструктури Старовижівського району Волинської області, на наше глибоке переконання є досить низьким і не забезпечує належного рівня обслуговування туристів. Кожна із складових туристичної інфраструктури району потребує окремого, комплексного, системного підходу щодо вдосконалення та реформування. Разом з тим, існуюча система управління вітчизняним туризмом в цілому в Україні і на регіональному рівні зокрема, не дозволяє вирішувати проблему туристичної галузі як цілісної системи.

Список літератури

1. Закон України «Про туризм» від 18.11.2003 р. № 1282 // *Відомості Верховної ради України*. – 2003. – № 12. – С. 3-6.
2. *Волинь туристична [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: www.vturyzn.com.ua.
3. *Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>.
4. Олійник Я.Б. *Суспільно-географічне дослідження туристичної інфраструктури Волинської області : монографія / Я.Б. Олійник, І.В. Єрко. – Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2014. – 164 с.*
5. *Програма розвитку туризму в Старовижівському районі на 2012-2015 роки [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://vijvarada.volyn.ua/sites/default/files/session-design>.
6. Черчик Л.М. *Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області: передумови розвитку : монографія. Частина 1 / Л.М. Черчик, О.В. Міщенко, І.В. Єрко. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014. – 128 с.*